

ДЕЈАН ПЕТРОВИЋ

ЈЕДАНАЕСТИ МЕЂУНАРОДНИ ФЕСТИВАЛ ДОКУМЕНТАРНОГ ФИЛМА BEL DOCS – „ЗНАМ ДА СИ ТУ”

Након веома успешног прошлогодишњег јубиларног издања, сада већ етаблирани и не тако млади београдски фестивал међународног документарног филма Bel Docs одржан је по једанаести пут, од 7. до 14. маја у Београду, у више биоскопских сала. Следећи традицију, отварање је предвиђено за спектакуларни амбијент велике дворане Сава центра, а ове године то задовољство припало је филму *Последња аванџура Какџус Баџе* Ђорђа Марковића, након чега је приказано и *Слајко од ниџија* Бориса Митића. Фестивал је отворио познати амерички аутор Ејбел Ферара, који је уз Улриха Зајдла, Рут Бекерман и Жоаоа Педра Родригеша био и један од најважнијих гостију овогодишњег Bel Docs-а. Родригешу и Ферари уручене су плакете Југословенске кинотеке за заслуге у светској кинематографији, а одржани су и мастер класови истакнутих гостију документариста. У четрнаест програма и десет дворана приказано је деведесет осам документарних остварења. Љубитељи ове врсте филмова могли су да их погледају у Сава центру, Дворани Културног центра, Дому синдиката, Дому омладине, Музеју савремене уметности, Биоскопу „Фонтана”, Центру за културу „Влада Дивљан”, Југословенској кинотеци и Музеју Југословенске кинотеке, Арт биоскопу Коларац, те у Cineplexx-у Ушће.

Филмови су били подељени у следеће програмске целине: српски такмичарски програм, међународни такмичарски програм, Метеори, Front Page, Planet Earth, Bel Docs Human Rights, Музичко-плесни документарци, Биографски документарци, Fireworks, Фокус: Балтичке земље, Специјалне пројекције, VR Cinema, а приказане су и ретроспективе посвећене Улриху Зајдлу и Влади Шкафару.

Награду за најбољи филм српског такмичарског програма добио је Младен Ковачевић за *4 године у 10 минута*, док је исто признање у оквиру међународне конкуренције отишло Гурчану Келтеку за турско остварење *Меџеори*, а посебно признање припало је делу *Боли Бана* Симона Гиљарда. Споменимо и да је посебну награду директора фестивала освојило домаће остварење *Окућирани биоскоп* Сенке Домановић. Овогодишњи селекторски тандем били су Марко Грба и Игор Станојевић. Тако је почетак друге деценије овог фестивала успешно спроведен, а ако се настави приметна линија узлазног тренда, верну публику овог фестивала очекују нове узбудљиве и занимљиве документарне приче са свих меридијана.

„*Последња авантура Кактус Бати*” &
„*Девојке Златне зоре*”

Деликатне, танане и замршене везе између политике, историје и уметности на раскошан и визуелно убедљив начин преиспитује остварење *Последња авантура Кактус Бати*, којем је запало то ласкаво задовољство да отвори једанаесто издање Bel Docs-а у великој дворани Сава центра. Играно/анимирано/архивско/документаристичко дело Ђорђа Марковића приказано је у програмској селекцији српског такмичарског програма. Редовним читаоцима недељника *Време* свакако није непозната редовна стрип-рубрика коју годинама потписује Саша Ракезић alias Зограф, који пасионираним жаром посвећеника неуморно истражује од претежне већине других одбачене, заборављене, изгубљене или затурене артефакте свакидашњице, немилосрдним протоком времена претворених у јалову јучерашњицу. Тамо где профано око просечног игноранта не види друго до бесмислени и надасве безвредни отпад, почиње тачка с које Зограф брижљиво и увек са беневоолентним приступом гради своју верзију девете уметности, стрпљиво трагајући по домаћим или белосветским архивима, буваљацима и антикварницама за интригантним и знаковитим детаљима који откривају трагове постојања малог појединца загубљеног у лавиринтима велике историје. Управо на трагу своје доследне оријентације ка ископавању потиснутих маргиналија, на једном од својих путовања проналази стрип о Кактус Бати, који је излазио током Другог светског рата, а чији аутор Вељко Коцкар није био познат ни највећим ентузијастима из ове области. У низу разговора који ће уследити појављују се историчари, критичари, тумачи, сами стрип-аутори или најпросто савременици епохе, попут Зорана Ђукановића, Николе Мајдака, Мирка Илића, Војислава Бубише Симића, Здравка

Зупана, Роберта Крамба, Предрага Кораксића Коракса, Чарлса Алверсона, Јована Ђирилова, Срђана Цветковића, укључујући наравно и самог Ракезића, који овде испуњава и улогу наратора. Сви они покушавају да осветле непознату судбину младог и талентованог аутора, рођеног у Осијеку 1920, који је живот окончао трагично, пред стрељачким водом снага *револуционарне њравде* у Београду 1944, са свега 24 године. Кроз потрагу за случајно пронађеним квалитетним стрип-издањем анонимног аутора, прича нас води до осветљавања потцењене креативности руских емиграната током тридесетих година прошлог века који су заправо и покренули талас стваралаштва запаженог и у европским оквирима. И док се извесни аутор доцније хвалисао како је управо он под псеудонимом створио Кактус Бату, архивски подаци говорили су другачије: у списку стрељаних „народних непријатеља” крајем рата налази се и Коцкарово име, а образложење је рутинско за то доба – агент Гестапоа! У самим анализима ове злогласне организације, на списку сарадника се нигде не налази његово име, а најмрачнији тренуци успоставе новог комунистичког режима изродили су масовне погроме, подједнако оних несумњиво по оптужницама кривих као и потпуно недужних грађана. Поред путовања у Осијек и Париз, разговора са још увек живом Вељковом сестром Јованком и школским колегом, овај филм верно осликава привид нормалног живота у престоници током окупације, што су многи тада активни уметници – а ово је био јединствен случај у свим већим градовима југоисточне Европе! – накнадно платили животом. *Последња авантюра Кактус Бате* у препознатљивом Зографовом стилу на видело дана износи вредно сведочанство о несрећној, и утолико више парадигматској, судбини талентованог стрип-цртача, кога је наместо очекиване актуелизације властитог дара и потоњег јавног признања, попут многих других, неповратно дочекао бездан тмурних и туробних историјских беспућа.

Остајући доследни својој традицији пословичног уврштавања експлицитно политички оријентисаних документарца на *Bel Docs*, организатори овог фестивала ни ове године нису изневерили очекивања својих гледалаца. Следећи веома популарне трендове представљања широј јавности алтернативних покрета који се налазе с оне стране одавно етаблираних политичких партија, програмска селекција „*Front Page*” публици је представила остварење *Девојке Злајне зоре* норвешког редитеља Хаварда Бустнеса. Овог пута имамо прилике да сведочимо изблиза сасвим супротной страни идеолошког спектра у односу на *Танку линију наде*, документарни филм о покрету Сириза, приказаном пре неколико година на истом

фестивалу. Радикално националистички оријентисана странка своје темеље налази још у осамдесетим годинама у истоименим новинама, а анонимно таворење на екстремним маргинама једног изразито политичног друштва, као што несумњиво јесте грчко, промениће светска економска криза, када креће њихов стреловити успон ка звезданом небу националне политичке сцене, што управо прати камера норвешког аутора током последње предизборне кампање. Лидери ове десне организације изражавају нескривене симпатије према војној хунти која је деценијама владала том јужном земљом, а њихове фанатичне присталице себе доживљавају као легитимне наследнике Спартанаца и бораца код Термопила, при чему се на скуповима поздрављају клицањем: „Крв, Част, Златна зора!” Иако доследно негирају учестале медијске оптужбе за нацистичку и фашистичку идеологију, расно питање изузетно им је важно, а серије насилних инцидената убедљиво демантују њихова донекле невина вербална декларисања. Присуствујемо скандалозној тучи у ТВ емисији, затим још бруталнијем рушењу нелегалних тезги имиграната на атинским улицама, а дара која ће превршити меру кулминирала је убиством популарног антифашистички оријентисаног реп певача Павлоса Фисаса, након чега је скоро целокупно руководство, скупа са свим посланицима Златне зоре, завршило иза решетака. И управо на том месту ова прича суштински започиње. Инвентивним решењем Бустнес одлучује да прати три жене које се налазе у дубокој сенци овог контроверзног покрета – једна супруга, једна мајка и једна ћерка – које ће нагло иступити на главну сцену и тако успешно преузети кампању да ће тај доскора опскурни и јавно тешко видљиви покрет напослетку постати трећа политичка снага у држави! Пратећи њихове свакодневне приватне и страначке активности, са изненађењем установљавамо како све оне не само да пасивно одобравају и немо прихватају све темељне постулате Златне зоре, него су спремне да их са ватреним жаром и активно промовишу! Непуних месец дана након убиства певача двојица њихових чланова такође ће бити сурово ликвидирани на улици, што ће тензије у земљи довести до врхунца, а демагошке флоскуле „социјалних националиста” тако ће још више пронаћи своје плодно тле. Прокламовани *чисти* национализам и отклон од *главног тџока* националне и светске политике демантују бројни документи водећих људи странке повезани с нацистичким симболима: фотографије поред свастике, високо испружене десне руке, клицање и тетовирање злогласног поздрава „Зиг хајл”, а све три дотичне жене резолутно одбијају да недвосмислено осуде испаде сличне врсте. У питању је врхунско документарно дело потребно уверљивог дочаравања ситуације у (не само) јужном делу

европског континента, где се на евидентну и тектонски дубоку кризу постојећег поретка и смисла све чешће посеже за проверено погрешним решењима из прошлости и одговара виолентним десним екстремизмом.

„Гласније од оружја” & „Далеко сазвежђе”

С ону страну вековним искуствима таложене лаконске досетке како музе ћуте док топови говоре, историја модерног ратовања показује неке сасвим другачије тенденције. (Зло)употреба уметности у пропагандне сврхе постаје не само равноправан него можда чак и битнији сегмент савременог сукоба, што је већ и самим насловом остварења *Гласније од оружја*, приказаног у програму „Специјалне пројекције”, наговестио Мирослав Сикавица. Овај аутор обрађује веома деликатну и до сада зачуђујуће махом занемаривану тему употребе масовне музике у ратне сврхе током ратова за југословенско наслеђе деведесетих, ограничавајући се на догађаје у Хрватској из тог периода. Иако су о узроцима, току и импликацијама тих ратова исписане читаве омање библиотеке на многим светским универзитетима и институтима, он уопште не третира то осетљиво питање, за које би, уосталом, било неопходно неупоредиво више расположивог времена, него се одмах усредсређује на оживљавање маничне психозе и хаотичне анархије епохе, водећи свог гледаоца назад у турбулентан и трагичан период модерне балканске историје, кроз поновно улажење у дух, стање свести и особени менталитет тог тренутка. Посреди није слављеничко и апологетски усмерено хагиографско те пригодничарско подсећање на *дане йоноса и славе* поводом какве јубиларне годишњице владајуће странке или државног празника. Нити је у питању снажна моралистичка критика и накнадним мудровањима обојено дело, усмерено против рушења постојеће југословенске државе, настало за потребе некакве објективне стране анализе дотичних збивања. Сикавица се напосто тиме не бави: он настоји да пренесе информацију и специфично ментално стање тренутка. И у томе и успева. Наслоњена на традицију снажног идеолошки обојеног репертоара – па се подсећамо мноштва „Југотонових” LP издања тог типа – пропагандна употреба *лаких ноћи* напосто је наставила да живи, с тим што је уместо дотадашњег активног подржавања актуелног социјалистичког режима почела да исто тако подупире режим-у-настајању, при чему су знатна већина про-тагониста заправо исте особе. Званичну идеолошку линију постојеће само су заменили идеолошко-националном варијантом новонастајуће државе. Током рата деведесетих снимљено је више стотина

патриотских (тзв. „домољубних“) композиција, а тадашњи челници државне телевизије сведоче како није било говора о принуди, већ су сами аутори долазили и нудили своје услуге, које су ови у већини случајева радо финансирани и промовисали. Филм понавља већину водећих песама и њихових актера, и мада се не упушта у детаљну експликацију, то непрегледно обиље може јасно да се диференцира у неколико категорија: већ етаблирани естрадни уметници који су подршком новом режиму и држави желели да очувају своје постојеће позиције, затим они појединци који су у ванредним околностима дочекали својих *деш минута славе* и постојано јашући на њиховом таласу успели да изграде до данас постојеће и препознатљиве каријере, па до оне групе аутора која се појавила ниоткуда и рапидно се након ратних сукоба одмах и вратила у просторе заслужене анонимности. Аутор скреће пажњу на изузетно значајан загребачки концерт Прљавог казалишта крајем 1989, а у краћој епизоди подсећа и на пропагандно деловање српских извођача, још од краја осамдесетих па надаље. У таквој маси *музиколиких производа* квантитативна разлика је очигледна, добар део њих је тек безвредно агитпроповско уметничко „смеће“, понеке су остале запамћене до данас, а један део њих заслужује да буде уврштен и међу праве уметничке продукте. Истовремено су етар засипале и бенигне и малигне верзије национално оријентисаних нота, оне које су промовисале родољубиве националне сентименте, па оне које су у знатној мери наивно и патетично упућивале апстрактне апеле на мир, све до агресивних хушкачких композиција чија суштина није ништа друго до огољене мржње ка другом. Упоредо са поновним емитовањем махом одавно заборављених „хитова“ епохе, неки њени јунаци данас сведоче о својим тадашњим и садашњим стајалиштима, што је подједнако интригантан и занимљив део филма. Треба споменути и постојање једнократних *ad hoc* „band aid“ пројеката, који су међусобно били подељени по занимањима, градовима или жанровима, па су тако свој допринос *борби за стварање државе* дали и фрањевачки или фанк *band aid*. Једина спомена вредна рокерска опозиција доминантном и издашном медијском пажњом спонзорисаном наративу, који су из уверења, опортунизма или страха спремно следили сви мање или више битни субјекти на тадашњој сцени, били су легендарни пулски панкери КУД Идијоти, а бројни музичари поносно су понели државно ордење највишег реда због свог доприноса у рату. Кроз подсећање на више десетина њих, од прослављених до сасвим опскурних имена, ови су данас подељени у односу према свом дотадашњем деловању. Док је једнима то разумљиво сам *highlight* животног и професионалног остварења, други своје акције

из тог доба сада више не би радо поновили. Међу овим другима истиче се Зринко Тутић, аутор вероватно најлепше песме обухваћене Сикавичиним истраживањем (*Моја домовина*), док стајалиште прве групе поносно заступа извесни Младен Квесић. *Гласније од оружја* документарно је остварење од ванредног значаја за приступање једном сегменту југословенских ратова деведесетих, које је инвентивно и проницљиво отворило једну до тада пажљиво занемаривану, а изузетним значајем и потенцијалним тумачењима бремениту тему. Тиме је постављен солидан темељ за будућа проучавања и надоградњу од стране новинара, уметника, истраживача и научника из области друштвених наука.

Често неоправдано занемариваним проблемом најстарије популације у свом дугометражном документарном првенцу *Далеко сазвежђе* одлучила је да се позабави турска ауторка Шевон Мизрахи. Остварење приказано у међународном такмичарском програму протеклог Bel Docs-а свој поглед управља према штићеницима дома за старе у Истанбулу и нема камера верно прати њихове позне земаљске дане. Слушамо унакрсне исповести неколико одабраних личности, који у слободном асоцијативном низу вероватно настављају ону линију размишљања о темама које су их опсесивно током живота окупирале. Дијапазон јунака брижљиво је одабран, па су и објекти њихових монолога унеколико различити. Било да су посреди евокације личних и националних траума, уобичајеног *жала за младосћ* и стварног или наводног сексуалног подвижништва, промашених музичких каријера, случајних и небитних саобраћајних несрећа или неповезаних анегдота из неодређене прошлости, ови „бивши људи” само су својим гласом још у стању да оставе утисак, другима колико и себи самима, о сопственом и даље активном присуству на овој планети. Иако није реч о превише комуникативном делу, сама ауторка се одлучује на потпуно фактографски приступ, уздржавајући се од директног и видљивог уплитања у ток њихових мисли. Доследно минималистичко остварење, на граници калкулативне одлуке о избегавању икаквог ризика, своју највећу снагу заправо налази у постепеном схватању гледалаца да гледају људе који до завршетка самог филма махом више неће бити међу живима! И управо је тај индиректни *импакт* неупоредиво снажнији од било какве видљиве ауторкине интервенције, што тешко да може бити значајна похвала за сам филм. Тешко је избећи утисак како је хуманистички оријентисана тема онај прави разлог репутације овог остварења, далеко више од ичега у његовој реализацији. Упоредо са уласком у унутрашњи ментални свет становника старачког дома из нејасних разлога – вероватно

из жеље да се тиме укаже на неумитност пролазности – спорадично се убацују призори поодмаклих грађевинских радова у његовој околини, чиме се у потпуности исцрпљује инвентар збивања у овом прецењеном филму, вероватно једним од слабијих момената овогодишње фестивалске селекције.

„*С намером да се уништи*” & „*Варја: обећана земља*”

Одважно урођен у разгртање намерно посланих наслага заборављених историјских „тамних мрља” од пре једног столећа, истакнути амерички документариста Џо Берлингер гради маестралну сагу о трагичним збивањима у позним тренуцима Османске империје, када је извршен најсуровији геноцид који модерна историја памти. Програмска целина „Bel Docs Human Rights” гледаоцима представља, у три поглавља подељено („Смрт”; „Порицање”; „Приказ”), његово ново остварење *С намером да се уништи*, које евоцира стравичне догађаје из 1915. и 1916. године. Увелико у току Првог светског рата, у последњим данима Отоманског царства, превасходно деморалисаног непрекинутим низом војних пораза крајем деветнаестог и почетком наредног века, када је оно морало да се повлачи са Кавказа и Балкана према Анадолији, унутар самих њених граница догађају се тектонска превирања. Националистички и републикански оријентисана организација „Млада Турска” желела је да од тог недиференцираног мноштва народа створи кохерентну целину са доминантним турским народом, а континуиране дебакле неколико идеолога покушало је да преокрене кроз погром *унујтрашњеџ нејпријатеља* илити „пете колоне”, властите више него бројне хришћанске јерменске мањине! Док пратимо снимање играног филма *Обећање* у овим темама већ увелико прекаљеног Терија Џорџа, сазнајемо како је од два милиона припадника овог народа, са једним од најлепших алфабета на свету, и једног од првих који је прихватио Христову веру, убијено око милион и по, а процењује се и да би без прећутаног погрома данас ова популација на тим просторима бројала чак до двадесет милиона душа! Мањи део овог народа организовано је прогнан на просторе данашње Сирије и Ирака, док је сумануто убијање преосталих на одређени начин пружило идеју нацистичком немачком режиму како систематско истребљивање народа може да прође некажњено, а резолуције које су тек недавно стидљиво почеле да доносе неке од европских земаља тек су симболични одоцнели покушај да се срамотна тишина око овог злочина без преседана бар донекле прекине. Историјски проблем лежи у чињеници да се упоредо са одумирањем вишевековне султанске династије стварала модерна

демократска турска република која уопште не би могла да буде формирана без ових збивања, што пружа нешто схватљивији одговор на питање због чега се дотична држава до данас толико упорно залаже за негирање или макар релативизовање размера злочина. Изузетно режирано и високим продукцијским стандардима опремљено остварење подсећа на чувени роман који први проговара о тим збивањима – *40 дана Мусе Даџа* Франца Верфела из тридесетих година, када је Турска успела да забрани снимање холивудског филма по његовим мотивима. Много деценија после Атом Егојан, упркос претњама и застрашивањима, успеће да сними *Арараји*, а ни аутори *Обећања* сцене крвавих призора страдања овог народа тадашње урбане буржоазије и савршеног објективизованог Другог, усред темељних националних пораза сваке врсте, нису били у прилици да снимају на месту догађања. Заступници порицања се радо позивају на формалну чињеницу како је конвенција УН о геноциду усвојена 1948, а да пре тога такво тумачење није било познато, док с друге стране ретки преживели сведоци или истакнути јерменски културни радници потресно апелују на признавање истине као делотворног лека против активних стратегија заборава. Берлингер не пропушта ни да скрене пажњу на већ заборављене терористичке нападе јерменских милитаната на турске званичнике седамдесетих година, као неадекватан одговор разумљиво фрустрираних група на одсуство напретка у признавању историјске истине. *С намером да се уништи* врхунско је, драматично и до крајности потресно сведочанство о исходима читавог века истрајног трагања за катарзом и истог таквог избегавања суочавања, те један од најбољих документарних филмова (не само) Bel Docs-a у протеклих неколико година.

Несвакидашњу мисију освајања и колонизовања далеке, непознате и егзотичне земље пре скоро стотину година у изузетном документарцу *Варја: обећана земља* евоцира ауторски тројац Бригита Тамужа, Маријана Аулициема и Бруно Ашчукс. Остварење приказано у програму „Фокус: Балтичке земље” усмерава свој поглед на епски и готово библијски пут више од четвртине летонских баптиста – а њих је у то доба укупно било око десет хиљада – који су одлучили да своју овоземаљску и оноземаљску срећу потраже дубоко у прашумама Латинске Америке. Након завршетка Првог светског рата Летонија је у сваком погледу била запуштена и напуштена територија, а верску мањину додатно ће угрожавати и сасвим изванредан долазак комунизма, тако да ће неколицина баптистичких вођа активно проповедати модерну верзију митског *еџодуса* све до супротног краја Земљиног глобуса, а за њима ће бити

спремне да пођу хиљаде религијом страсно опијених балтичких људи. Прекоокеански пут трајао је месец дана, а у ненасељене џунгле бразилске државе Сао Паоло пристигли ходочасници и ревносни мисионари долазе с намером да формирају летонско село Варпа и тамо слободно живе те практикују и исповедају властиту веру. Својом *избељичком* темом унеколико сродан чудесном естонском остварењу *На удару вејра*, и овај филм враћа гледаоца у давне тренутке освајања новог света, када су гостољубиви домаћини изградили прве колективне центре за емигранте пристигле из Европе, када су први протестантски насељеници масовно умирали јер није било доступног лекара, када је избор хране био оскудан и када су воду у недостатку извора пили из оближње реке. Кроз брзу измену разговора са преживелим пионирима/оснивачима бразилско-летонске верзије Маконда и сачуваних драгоцених архивских фотографија, сазнајемо како је део придошлица искрено веровао у дословно узношење до неба изабраних припадника истинске вере, али је и знатан део њих кренуо на ризичан пут тек због тешких услова живота у матичној домовини и потмуле наде у боље дане на том новом, *зеленом континенту*. И док су их у самој земљи многи сматрали издајницима због напуштања отаџбине у критичним послератним годинама, кроз најлепших историјских разгледница достојне и убедљиве питорексне призоре пасторалног раја пратимо мукотрпан напредак људи који су у ову неизвесну авантуру све што имају понели са собом. Деценију после део њих створиће и протокомунистичку комуноу где ће рад и имовина бити колективни, а многе жене из Варпе своју срећу ће успети да пронађу радећи као служавке у Сао Паолу, одакле ће назад слати новчана средства за даљу изградњу свога села, док ће за то време мушкарци успешно продавати вишкове произведене хране у том метрополису. *Варпа: обећана земља* потресно је и у информативном смислу непроцењиво филмско дело и пијететом бременит споменик људској чежњи, љубави, вери и нади у бољу сутрашњицу изграђену у тежачком зноју лица свог.

„Слајко од нициџа” & „Наци нови председник”

Неке ствари су толико уврежене да се готово никада не доводе у питање. На пример, документарни филм. Постоји јасно одређена тема и објекат интереса његових аутора, који се након тога с више или мање успеха, талента, умећа и пуке среће хватају у борбу за што успелије остварење, које је унапред и обавезујуће омеђено минималним и максималним лимитима и нипошто их није у стању пренебрегнути. Нити се то од њих очекује. Другим речима,

изван прецизно одређене скале њихова фреквенција не може да одлута. Барем је то тако било до сада. Тај сам фундаментални наративни и тематски оквир у питање је довело ново, овог пута чудесно дело нашег можда тренутно водећег документаристе Бориса Митића – *Слајко од ништа*, приказано у српском такмичарском програму једанаестог Bel Docs фестивала. Његов предмет интереса није ограничен као што се то у свим (не)писаним правилима очекује, он нам овде представља премијерно и унилатерално обраћање Ничега, као што је и само Ништа тај неограничени предмет интересовања, истовремени субјект и објект ове бајколике, умногоме елегичне, а још више благо ироничне исповести, која тешко да може пронаћи свој адекватни пандан у новијој историји не само овог жанра седме уметности. Небројени аутори добровољни су коаутори визуелног изгледа дела које себе покушава да дефинише као „разоткривајућу документарну пародију”, сниманог у чак седамдесет земаља, чију нарацију у духовито римованим стиховима, а персонификован као аутентични глас Ничега, води лично Иги Поп! Дијалoшка форма се остварује кроз написе попут оних из периода немог филма, а на темељна идентитетска питања наш наратор надахнуто одговара принципом усвојеним још од Псеудо-Дионизија из шестог столећа н. е. познатим као *via negativa* – неуморним набрајањем онога што није! Замишљен и остварен као тотална негативна универзализација, овај филм поседује монументалну способност за апстракцију која надјачава и континуирано, иако пригушено, оглашавање нихилистичких елемената. *Слајко од ништа* је субјект који пита „зашто?”, оно је онакво ништа које није ни нешто нити ишта, оно није ограничено регуларним људским мерилима, нема амбиције, претензије, жеље и чежње за постанком нечим одређеним, када у својој целини потпуно и заувек надјачава ове јалове и претенциозне партикуларне покушаје за оспољењем у нечем одређеном, временски и просторно ограниченом. Оно је ионако већ толико пута видело све и било свуда, тако да не мора да се доказује и показује, нити га пролазни снови лимитираних створења више икако дотичу. Обрнута тоталитаризујућа структура нема класичну филмску форму: почетак, заплет и крај, она је сва у испреним, не нужно и повезаним, коментарима и примедбама, па тако за сваки континент матичне нам планете има посебно дефинисану критику савременог стања. Али никако гласно, огорчено и са борбеним позивима на промену, већ више тихо, резигнирано, с позиције свезнајућег а незаинтересованог посматрача, који увек види релативизам наместо саморазумљивог вечитог покушавања хватања неухватљивог. Оно мења и ритам, поиграва се стереотипима, у свом одсуству поседује безграничну

пуноћу, за којом ограничено присуство тек чежњиво тежи. Оно је филозофски есеј подигнут на куб, оно ракију воли више од вина, оно се пита постоји ли и јапанска реч за њу и остаће ту да своју причу која се ништавилом зове приповеда и када њени актуелни слушаоци више не буду способни да је чују. Оно је моменат непатворене магије претворене у филмски језик и тешко се икако вербалним описом гледаоцу може приближити. И тако треба и да остане. Па шта? Ништа!

Пасионирани љубитељи филмске уметности вероватно могу дозвати у памћење незаборавно дело Сиднија Ламета *Мрежа*, које је протоком деценија вероватно већ задобило своје место у пантеону класичних филмских наслова, а у ком аутор хируршки прецизно дијагностикује и у доброј мери далековидо предвиђа медијску будућност и садашњост људске врсте. Још је тада проницљиви појединац могао да примети магистралну аутостраду медијског бешчасћа, чије стање је од тада само још прогресивно метастазирало. Несвесно дубоко ослоњен на ову традицију, у програм „Специјалне пројекције” овогодишњег Bel Docs-а стигао је руски документариста Максим Поздоровкин са својим делом *Наш нови председник*. Непосредни повод овом наизглед неоптерећеном и темељно релаксираном делу јесу амерички председнички избори из 2016, који су – наводно – на делу показали сву новонасталу *меку моћ* све снажније руске државе, која је по одређеним урбаним легендама на исход поменутих имала више него знатан утицај. Док је једна страна запрепашћена и шокирана самом могућношћу такве непојамне дрскости да неко њој једнократно учини исто оно што и она континуирано и рутински чини свуда где то сама налази за сходно, она друга се нипошто очигледном променом глобалне констелације снага и одређених околности принципијелно не устеже од примене истих инструмената и сасвим радо себе прихвата у тој атипичној позицији. Или то све бар тако изгледа. Поздоровкин свој поглед усмерава ка стварању и вртоглавном успону медијске мреже Russia Today, која је снажно ослоњена на званично тумачење државне политике, а неретко и на креирање такве атмосфере која ову може ефикасније да репрезентује и афирмише. Филм прати огорчену, ваља признати и прилично креативну кампању против кандидата Демократске странке Хилари Клинтон, као и приљезне те ултимативно позитивно настројене прилоге усмерене ка протежирању „независног републиканског кандидата”, осебујног и не баш до крајњих граница уравнотеженог милијардера Доналда Трампа. *Наш нови председник* остварење је колажног типа, неупоредиво ближе опуштеној гротески и разиграном водвиљу него

гневном и памфлетском разобличавању медијске преваре. Изузетном брзином смењују се кадрови из кампање кандидата, уличних интервјуа са обичним грађанима, мање или више духовитих порука упућених пре свега Трампу, интерних припрема за информативне емисије неколико главних телевизијских звезда и њихових екипа, што ће све кулминирати не само неочекиваном победом потцењиваног и нашироко презираног кандидата него и до сусрета нових руских и америчких лидера у Хамбургу средином 2017. године! Гледалац може да ужива у више мрачних, бизарних, а понекад уистину духовитих епизода, попут нове кованице „Killary” или вуду ритуала са жељом да поменута политичарка не победи. Руски медијски магнати, нескривено промовисани са највиших места власти, и сами су више него активан део производње *лажних вести*, што је феномен који ће по свој прилици тек обележити деценију која нам следи. Они тако не само да су успоставили неопходан баланс у односу на своје старе и нове хладноратовске супарнике него, користећи управо њихова проверена пропагандистичка оружја, покатакд преузимају и примат. У ту сврху споменимо само увид у *фабрику бојвова* у Санкт Петербургу, где више стотина углавном младих људи даноноћно ради на слању искривљених, непроверених или потпуно измишљених новости на медијске портале и „друштвене мреже”, што се испоставља као посао од круцијалног државног значаја. Веома атрактивно остварење, које ће своју пуну улогу и значај добити тек у годинама које нам свима предстоје, више него што је то случај у актуелном тренутку, па заслужује нашу препоруку да се пажљиво и вишеструко погледа.